

สัตว์น้ำและไม้น้ำปรับปรุงพันธุ์ของกรมประมง

"ฉัตรดา 3"

"ฉัตรดา 4"

"ชมพู 1"

"โรห์ 1"

"โรห์ 2"

"ปทุมธานี 1"

"เร็ด 1"

"เร็ด 2"

"ช่อแก้ว 4"

กองวิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำ
กรมประมง

กรมประมง
กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
กองวิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำ
๒๕๓๖

การปรับปรุงพันธุ์สัตว์น้ำมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อภาคอุตสาหกรรมประมงของไทย เนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำที่จับจากธรรมชาติเริ่มไม่แน่นอน และมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากปัญหาสภาพแวดล้อม อีกทั้งการเพาะเลี้ยงยังมีขีดจำกัดด้านผลผลิตเนื่องจากปัญหาด้านโรคที่รุนแรงขึ้น ส่งผลให้ความหลากหลายของสายพันธุ์ลดลง ในขณะที่ความต้องการบริโภคสัตว์น้ำมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก กรมประมงจึงมองเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนในเรื่องการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์สัตว์น้ำมาอย่างต่อเนื่อง โดยนำเทคโนโลยีการปรับปรุงพันธุ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาพันธุ์สัตว์น้ำและไม้้ำ อาทิ เทคโนโลยีระดับพันธุกรรมโมเลกุล เทคโนโลยีการคัดเลือกแบบมาตรฐาน การจัดการชุดโครโมโซม การแปลงเพศ ตลอดจนเทคโนโลยีการฉายรังสีแกมมา ร่วมกับ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อไม้้ำ ทั้งนี้เพื่อให้ได้สายพันธุ์ที่มีคุณภาพดี มีลักษณะปรากฏตามที่เพาะเลี้ยงต้องการ ทั้งในเรื่องอัตราการเจริญเติบโตและอัตราการรอดที่เพิ่มขึ้น การทนต่อความเค็มได้ดี และลักษณะพันธุ์ที่แปลกใหม่และหลากหลาย เป็นต้น ช่วยให้เกิดตระกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของไทยมีศักยภาพด้านการเพาะเลี้ยงและขีดความสามารถด้านการแข่งขันเพิ่มขึ้น

ด้วยตระหนักถึงความสำคัญด้านการปรับปรุงพันธุ์เป็นเรื่องที่ยากและท้าทาย แม้กระนั้นทีมนักวิจัยของกรมประมงก็ยังมุ่งมั่นพัฒนาปรับปรุงพันธุ์สัตว์น้ำและไม้้ำมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กรมประมงมีสัตว์น้ำและไม้้ำที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จนมีคุณภาพและลักษณะพันธุ์ที่ดี และได้รับการตั้ง "ชื่อพันธุ์" เียบร้อยแล้ว ณ ปัจจุบันจำนวน 13 ชื่อพันธุ์ กรมประมงจึงเห็นสมควรจัดทำเอกสารนี้ขึ้น เพื่อให้เป็นช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั่วไปได้ทราบ โดยได้รวบรวมข้อมูลรายละเอียดที่ระบุถึงประวัติสายพันธุ์ ลักษณะ และวิธีการปรับปรุงพันธุ์ในแต่ละชนิดพันธุ์สรุปไว้ด้วยพร้อมกัน

กรมประมงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะประโยชน์ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลสัตว์น้ำและไม้้ำปรับปรุงพันธุ์ของกรมประมงได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวประกอบการตัดสินใจในเรื่องของพันธุ์ที่จะทำการเพาะเลี้ยงซึ่งปัจจุบันมีให้เลือกหลากหลายมากขึ้น ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ช่วยลดความเสี่ยงในอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกร ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพนี้ได้อย่างมั่นคงแล้ว ยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมประมงของไทยสามารถแข่งขันได้อย่างทัดเทียมในเวทีการค้าโลกสืบต่อไป

ดร.อดิศร พร้อมเทพ
อธิบดีกรมประมง

สัตว์น้ำและไม้น้ำปรับปรุงพันธุ์ของกรมประมง

ปัจจุบันเป็นที่ปรากฏว่าสัตว์น้ำและไม้น้ำปรับปรุงพันธุ์ของกรมประมงเป็นที่ต้องการของตลาด ขณะที่บางชนิดจัดอยู่ในกลุ่มสินค้าประมงที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอันดับต้น ๆ ของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้ห่างไกลการประชาสัมพันธุ์ ส่งเสริมพันธุ์ การอ้างอิงสายพันธุ์หรือชนิดพันธุ์ หรือแม้กระทั่งการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ให้ได้สายพันธุ์ที่ดียิ่งขึ้นต่อไป กรมประมงจึงให้ความสำคัญกับการตั้งชื่อพันธุ์สัตว์น้ำและไม้น้ำที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์แล้ว โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อพันธุ์สัตว์น้ำและไม้น้ำปรับปรุงพันธุ์ของกรมประมงเป็นหลักเกณฑ์เดียวกัน และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ที่ได้จากการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตรตามที่ระบุใน “ระเบียบกรมวิชาการเกษตรว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (พ.ศ. 2546)” และ “ระเบียบกรมวิชาการเกษตรว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548”

ภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าว กรมประมงได้ให้ความเห็นชอบในการตั้งชื่อพันธุ์สัตว์น้ำและไม้น้ำที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จนมีลักษณะปรากฏและคุณภาพพันธุ์ที่ดีตามต้องการ ซึ่งได้แก่พันธุ์สัตว์น้ำและไม้น้ำจำนวน 13 พันธุ์ที่มี “ชื่อพันธุ์” พร้อมด้วยข้อมูลรายละเอียดของลักษณะพันธุ์ ประวัติและวิธีการปรับปรุงพันธุ์ ดังต่อไปนี้

1. “จิตรลดา 3”

“จิตรลดา 3”

“จิตรลดา 3” เป็นพันธุ์ปลาชนิดที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์จากปลานิลสายพันธุ์ GIFT (Genetic Improvement of Farmed Tilapia) รุ่นที่ 5 ของหน่วยงาน ICLARM ประเทศฟิลิปปินส์ (ปลานิล GIFT มีสายพันธุ์จิตรลดาดั้งเดิมของไทยผสมอยู่ด้วย) การปรับปรุงพันธุ์ “จิตรลดา 3” มีมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้รายงานความสำเร็จอย่างเป็นทางการล่าสุดในปี 2550 จากการปรับปรุงพันธุ์ด้วยวิธีการคัดเลือก

แบบหมู่เพื่อให้มีการเจริญเติบโตดี มีอัตราการรอดและให้ผลผลิตสูง ลักษณะเด่นของ “จิตรลดา 3” คือ หัวเล็ก ตัวหนา เนื้อแน่นและมาก หน่วยงานหลักที่ทำการผลิต “จิตรลดา 3” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำอุตรดิตถ์ (โทร. 0 5549 1002) ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำบุรีรัมย์ (โทร. 0 4463 4861) ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำเพชรบุรี (โทร. 0 3277 0748) และศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำชุมพร (โทร. 0 7751 0310)

2. “จิตรลดา 4”

“จิตรลดา 4” เป็นพันธุ์ปลานิลที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2552 โดยวิธีการคัดเลือกแบบคัดเลือกตนเองที่มีการประเมินจากค่าการผสมพันธุ์ของน้ำหนักร เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง “จิตรลดา 4” ปรับปรุงพันธุ์จากปลานิลสายพันธุ์ GIFT รุ่นที่ 9 จาก WorldFish Center ประเทศมาเลเซีย (ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่มีจิตรลดาตั้งเดิมผสมอยู่ด้วยเช่นกัน) “จิตรลดา 3” และ “จิตรลดา 4” มีลักษณะเด่นคล้ายกัน คือ ส่วนหัวเล็ก ลำตัวกว้าง สันหนา หน่วยงานหลักที่ผลิต “จิตรลดา 4” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำปทุมธานี (โทร. 0 2904 1557)

“จิตรลดา 4”

3. “เร็ด 1”

“เร็ด 1”

“เร็ด 1” เป็นพันธุ์ปลานิลแดงที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2550 โดยวิธีการคัดเลือกแบบหมู่ เพื่อให้มีการเจริญเติบโตที่ดีทั้งด้านความยาวลำตัวและน้ำหนัก “เร็ด 1” ปรับปรุงพันธุ์จากปลานิลแดงสายพันธุ์ไทย (NIFI strain) หน่วยงานหลักที่ผลิต “เร็ด 1” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำชุมพร (โทร. 0 7751 0310)

4. “เร็ด 2”

“เร็ด 2” เป็นพันธุ์ปลานิลแดงที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2555 โดยวิธีการคัดเลือกแบบคู่ลักษณะภายในครอบครัว เพื่อให้มีการเจริญเติบโตที่ดีทั้งด้านความยาวลำตัวและน้ำหนัก “เร็ด 2” ปรับปรุงพันธุ์จากปลานิลแดงสายพันธุ์อุตรดิตถ์และรวบรวมจากแหล่งพันธุ์อื่นในจังหวัดใกล้เคียงที่มีรูปร่างลักษณะดี สีสด มีกระจุดต่างตัวน้อย หน่วยงานหลักที่ผลิต “เร็ด 2” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำอุตรดิตถ์ (โทร. 0 5549 1002)

“เร็ด 2”

5. “ปทุมธานี 1”

“ปทุมธานี 1”

“ปทุมธานี 1” เป็นพันธุ์ปลานิลแดงที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2552 โดยวิธีการคัดเลือกแบบคู่ลักษณะตัวเองที่มีการประเมินจากค่าการผสมพันธุ์ของน้ำหนัก ในน้ำความเค็ม 25-30 ส่วนในพัน เพื่อให้มีการเจริญเติบโตเร็ว ให้ผลผลิตสูง และสามารถเลี้ยงได้ในน้ำเค็มระดับ 25-30 ส่วนในพัน “ปทุมธานี 1” ปรับปรุงพันธุ์จากปลานิลแดง 4 สายพันธุ์ คือ ไทย ได้หวัน มาเลเซีย และสเตอร์ลิง มีลักษณะเด่น คือ ลำตัวกว้าง สันหนา สีชมพูอมส้ม หน่วยงานหลักที่ผลิต “ปทุมธานี 1” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำปทุมธานี (โทร. 0 2904 1557)

6. “ชุมพร 1”

“ชุมพร 1”

“ชุมพร 1” เป็นพันธุ์ปลาหมอไทย ที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2553 โดยวิธีการคัดเลือกแบบหมู่ เพื่อให้มีการเจริญเติบโตดี และให้ผลผลิตสูง “ชุมพร 1” ปรับปรุงพันธุ์จากปลาหมอพันธุ์เพาะเลี้ยงของภาคใต้ มีลักษณะเด่น คือ มีขนาดใหญ่และโตเร็ว หน่วยงานหลักที่ผลิต “ชุมพร 1” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำชุมพร (โทร. 0 7751 0310)

7. “ซิลเวอร์ 1 ซี”

“ซิลเวอร์ 1 ซี” เป็นพันธุ์ปลาคะเพียนขาวที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2547 โดยวิธีการคัดเลือกแบบคู่ลักษณะตัวเอง เพื่อให้มีการเจริญเติบโตดี “ซิลเวอร์ 1 ซี” ปรับปรุงพันธุ์จากปลาคะเพียนขาวสายพันธุ์แม่น้ำเจ้าพระยา หน่วยงานหลักที่ผลิต “ซิลเวอร์ 1 ซี” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำอุดรดิตถ์ (โทร. 0 5549 1002)

“ซิลเวอร์ 1 ซี”

8. “ซิลเวอร์ 2 เค”

“ซิลเวอร์ 2 เค”

“ซิลเวอร์ 2 เค” เป็นพันธุ์ปลาตะเพียนขาวที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2550 โดยวิธีการคัดเลือกแบบตุลัักษณะตัวเอง เพื่อให้มีการเจริญเติบโตที่ดี “ซิลเวอร์ 2 เค” ปรับปรุงพันธุ์จากปลาตะเพียนขาวสายพันธุ์แม่น้ำโขง หน่วยงานหลักที่ผลิต “ซิลเวอร์ 2 เค” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำบุรีรัมย์ (โทร. 0 4463 4861)

9. “คอม 1”

“คอม 1” เป็นพันธุ์ปลาในที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2550 โดยวิธีการคัดเลือกแบบหมู่ เพื่อให้มีการเจริญเติบโตดี สัตว์ส่วนปลาเนื้อแสดดีกว่าสายพันธุ์อื่น มีลักษณะเด่น คือ รูปร่างลำตัวยาวหัวและท้องเล็ก สามารถเลี้ยงแบบพื้นบ้านหรือเศรษฐกิจพอเพียงได้ดี “คอม 1” ปรับปรุงพันธุ์จากปลาในสายพันธุ์เวียดนาม หน่วยงานหลักที่ผลิต ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำบุรีรัมย์ (โทร. 0 4463 4861)

“คอม 1”

10. “โรห์ 1”

“โรห์ 1” เป็นพันธุ์ปลา ยี่สกเทศที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์ สำเร็จในปี 2556 โดยวิธีการคัดเลือกแบบหมู่ เพื่อให้มีขนาดและการเจริญเติบโตที่ดีขึ้น “โรห์ 1” ปรับปรุงพันธุ์จากปลายี่สกเทศที่นำเข้าจากประเทศอินเดีย หน่วยงานหลักที่ผลิต ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำอุดรดิตถ์ (โทร. 0 5549 1002)

“โรห์ 1”

11. “มา 1”

“มา 1”

“มา 1” เป็นพันธุ์ปลานวลจันทร์เทศที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2557 โดยวิธีการคัดเลือกแบบหมู่ เพื่อให้มีขนาดและอัตราการเจริญเติบโตที่ดีขึ้น “มา 1” ปรับปรุงพันธุ์จากปลานวลจันทร์เทศสายพันธุ์เพาะเลี้ยงของหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกรมประมง ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากอินเดียเช่นเดียวกับปลายี่สกเทศ หน่วยงานหลักที่ผลิต “มา 1” ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำอุดรดิตถ์ (โทร. 0 5549 1002)

12. “มาโคร 1”

“มาโคร 1”

“มาโคร 1” เป็นพันธุ์กุ้งก้ามกรามที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2550 โดยวิธีการคัดเลือกแบบสุ่มลักษณะภายในครอบครัวและแบบหมู่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้มีขนาดและการเจริญเติบโตที่ดีกว่าเดิม “มาโคร 1” ปรับปรุงพันธุ์จากกุ้งก้ามกรามของฟาร์มเกษตรกรจังหวัดราชบุรี หน่วยงานหลักที่ผลิต ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำเพชรบุรี (โทร. 0 3277 0748)

13. “อนุเงิน 1”

“อนุเงิน 1” เป็นพันธุ์ไม้้ำอนุเป็ยสที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี 2552 โดยวิธีการฉายรังสีแกมมาร่วมกับเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เพื่อให้ได้ “พันธุ์กล้วย” ที่มีลักษณะของต้น ใบ และรากที่หลากหลาย กล่าวคือ ต้นแคระ ใบเล็ก ใบและรากสีเขียว ต่าง และขาว เป็นต้น หน่วยงานผลิต ณ ปัจจุบัน ได้แก่ กองวิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำ จ.ปทุมธานี

“อนุเงิน 1”

ข้อมูลเพิ่มเติม

หลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อพันธุ์สัตว์น้ำและไม้ป่าปรับปรุงพันธุ์ของกรมประมง ซึ่งกำหนดเป็นหลักเกณฑ์เดียวกัน และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ที่ได้จากการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตรตามที่ระบุใน “ระเบียบกรมวิชาการเกษตรว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (พ.ศ. 2546)” และ “ระเบียบกรมวิชาการเกษตรว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548” มีรายละเอียดของหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ตั้งชื่อพันธุ์สัตว์น้ำหรือไม้ป่าปรับปรุงพันธุ์เป็นภาษาไทย หากมีชื่อเป็นภาษาอื่นให้ใช้อักษรไทย
2. ชื่อพันธุ์สัตว์น้ำหรือไม้ป่าที่ตั้งใหม่จะต้องไม่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

2.1 เป็นหรือคล้ายกับ พระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย พระปรมาภิไธยย่อหรือพระนามาภิไธยย่อ หรือนามพระราชวงศ์

2.2 ไม่สุภาพ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2.3 สื่อความหมายไปในทางเกินความจริงหรือโอ้อวด

2.4 เป็นชื่อเดียวกันหรือเหมือนกันกับชื่อสามัญ ชื่อชนิด หรือชื่อสกุลของสัตว์น้ำหรือไม้ป่า

2.5 เป็นหรือคล้าย ชื่อพันธุ์สัตว์น้ำอื่น หรือชื่อพันธุ์ไม้ป่าอื่นในวงศ์เดียวกันที่มีอยู่แพร่หลายทั่วไป

2.6 เป็นคำสมมูล หรือคำสนธิ ของชื่อพันธุ์สัตว์น้ำ หรือชื่อพันธุ์ไม้ป่าในวงศ์เดียวกัน ที่มีชื่อพ่อ-แม่พันธุ์ของพันธุ์สัตว์น้ำหรือพันธุ์ไม้ป่านั้น

2.7 เป็นอักษรย่อ

2.8 มีคำนำหน้านาม เช่น ศาสตราจารย์ หม่อม พลเอก นาย

2.9 มีความยาวเกิน 10 พยางค์

2.10 อาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด

3. ความในข้อ 2 ไม่ใช้บังคับแก่กรณีที่มีการตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่บุคคล หรือเนื่องในวาระพิเศษต่างๆ โดยให้อยู่ในดุลพินิจและความเห็นชอบของอธิบดีกรมประมง

จัดทำโดย

กองวิจัยและพัฒนาพันธุกรรมสัตว์น้ำ ต.คลองห้า อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี
โทร. 0 2904 7604, 0 2904 7805 และ 0 2904 7446 โทรสาร 0 2577 5061